ԵՒՐՈՊԱ

Տարեցուցակ Լուրեր

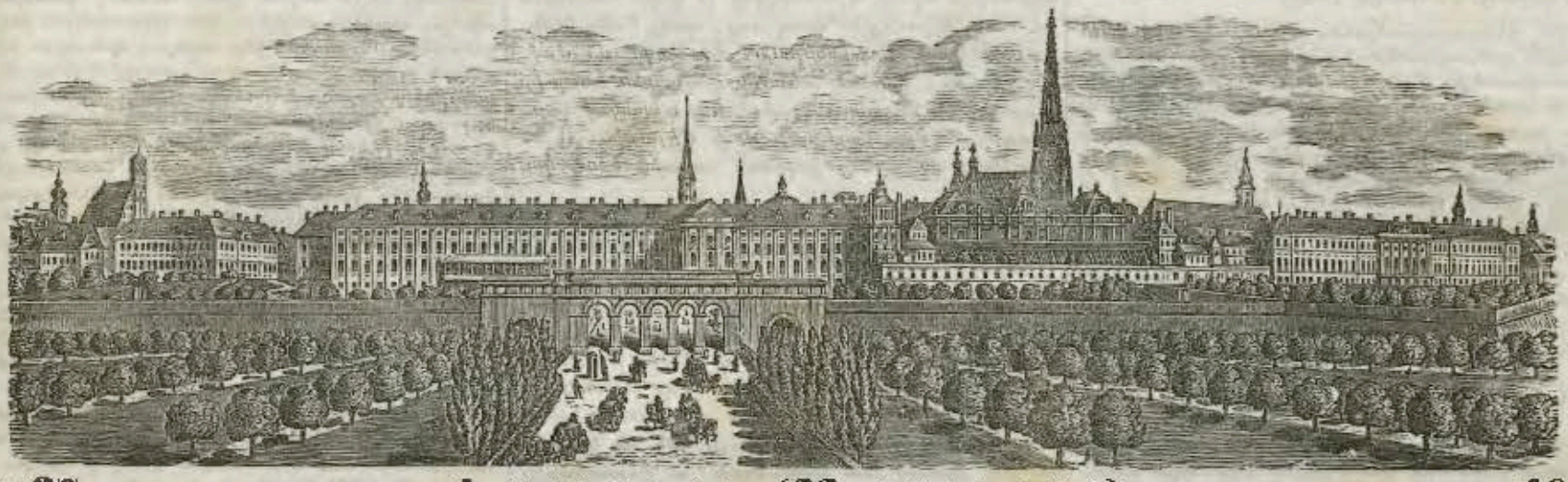

թիւ 27 — 4 ՅՈՒԼԻՍԻ (22 ՅՈՒՆԻՍԻ) — 1848

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՎԻԵՆՆԱ. Կառավարութիւնն Իտալիոյի պատերազմին վրայ հանած ծանուցումը. Յովհաննէս արքիդուքս. Տէրութեան էրէնուարը. Իտալիոյի պատերազմին լուրերը. Սէրուիանցիները. Միւրիմ պաշանց վանքը.

ԳԱՂԼԻԱ. Ժողովքին որոշմունքները. Դար սահմանադրութեան փորձը. Փարիզի մէջ Յունիսի 23էն մինչև 26 եղած չփոթութիւնները.

ՓԵՏԵՐԲՈՒՐԳ. Ընդհանուր ժողովքը.

ՍԻՓԻԼԻԱ ՈՒ ՆԵԱՊՈԼԻՍ. Անկեալ լուրեր.

ՀՈՒՍԱՅԻՍ ՑԻՐԻԹԻՆ. Վիճակացեալ նոր գործոնի վիճակները.

ԲԱՐԴԷՈՒՌ. Գուրիեի մէջ խռովութիւն.

ՀԵԼՈՒՆՏԻԱ. Ցանապարհ լուրեր.

ՎԱԼԱՔԻԱ. Մագնատներ.

ՈՒՍՈՒՄԵՆԱԿԱՆՔ. ՏՈՆՏՈՒԱԿԱՆ. Վառնակ հանելու արուեստական փուռ.

ԲՈՒՐՈՅԱԿԱՆ. Տէրութեան մը քնը հարիւրոր է.

ՆՈՐԱՊԻՈՆ ԼՈՒՐԵՐ.

ՎԻԵՆՆԱ, 3 ՅՈՒԼԻՍԻ

ԼՐԱԳԻՐՈՅՍ 24երորդ թուովը ծանուցիներ, որ Ե. Քահանայապետը Կայսեր թուղթ մը գրած ու դեսպան խրկած էր, որ գրամական հատուցում մ՚ ընդունելով՝ Իտալիա ազատ թողու. առ պատճառաւ կամ թէ ինքնայօժար իր կամքը ժամանակիս պարագաներէն ստիպուելով Աւստրիացւոց կատարութիւնը յանձն առաւ. Միլանի առժամանակեայ կառավարութեան հետ խռովելու ու զինադադար ընելու, ինչպէս արդէն ծանուցած ենք, որուն համար Միլան պատգամաւոր ալ խրկած էր։ Հիմա պաշտօնեաներուն կը ծանուցանեն թէ Միլանցիք չեն ուզեր առանձին այսպիսի դաշնադրութեան մէջ մտնել, հապա կը պահանջեն որ Ա. Աւստրիա բոլոր Իտալիոյի հետ, կամ թէ Կարլոս Ալբերտին հետ խռովի (որուն վրայ Խռովիա իր բոլոր յոյսը դրած է)։ Բ. Աւստրիա չէ թէ միայն Լոմբարտիան, հապա Եռաս. Վենետիկի գաւառները, ու Պիրոլի Խռովիան մնան ալ թողու ու անկէ ետքը դաշնադրութեան մէջ մտնէ։ Կառավարութիւնը առ պատասխանիս վրայ շատ զարմանալով ու տխրելով Վիեննայի լրագրին մէջ կը հրատարակէ որ Աւստրիա՝ բոլոր Իտալիան ներկայացնող տէրութիւն մը չմնացեալով, ու Միլանի կառավարութիւնէ պատ ուրիշ մը հետ գործ չունենալով՝ պատերազմը շարունակելու որոշած է, մինչև որ Միլանցիք խոնարհին ու խաղաղութիւն խնդրեն։ Աւստրիա՝ խաղաղութիւնը հաստատելու համար, կ՚ըսեն, ինչ որ կրնար ընել նէ՝ ըրաւ, ապէց ետքը բլալու շարիքներուն ու թափուած արիւնը ուներք են պատասխանատու, որոնք որ չեն ու զեր այսպիսի մեծամեծ աւարկարութիւն լսել, որուն որ իրենք յառաջագոյն կը բաշնային։

Դէսպատ. Մորիքենի Ա. Քահանայապետին դեսպանը քանի մը օր է որ քաղքիս մէջ կը գտնուի։ Ա. Դեր. Ընդհանրական Ա. Քահանայապետին կոչմանէ թուղթի մ՚ալ բերած էր Կայսեր, որուն մէջ Ա. Քահանայապետը կը յայտնէ որ Իրլանդ հոլիս եկեղեցոյ կը բաղձայ, որ խաղաղութիւնը Իտալիայի մէջ նորէն հաստատուի ու ոչ քանը կոչանը մեծանձնութիւնով կը յանձնէ։ Լոյն Գեր. Ընդհանրական դեսպանը առ օրերս նորէն Հռոմայի եկեղեցիներ կը գտնայ։ Լուսոի կ՚երեւայ որ միջնորդութիւնը յաջողած չէ։

— Յովհաննէս արքիդուքսը իրեն այցելութեան գացողներուն ընդունելութեան մէջ, իր խոսած խոսքերովը նաև ուրիշ շատ նշաններով քաջալերուած որ ժողովրդեան սիրտը շահելու կարողութիւն ունի։ Դարձեալ Յունիսի 26ին Վիեննա գանուող բոլոր գինուորականներուն ու 27ին ազգային պահապանները հանդէսի ու քննութիւնն ըրաւ, ու անանց մեծ ընտանութիւն ցուցուց։ Զինուորականներն ու ազգային պահապանները շատ ուրախացած էին, ու ամենայն մեծ սիրով նշաններով շատ հեղ կեցցէ պոռացին։

— Վիեննայի մէջ քաղաքական փոփոխութիւնները եղան, ազգագրութեան ազատութիւն արուեցաւ, ու տէրութեան եկամուտը հրատարակուեցաւ, հակառակ կողմանց լրագրիները սկսան տէրութեան եկամտէն ու ազգային գրամատեղանին վրայ՝ կարգացողներուն սիրտը վախ ձգել, որով այսպիսի վտանգաւոր ժամանակ՝ տէրութեան օգուտ ընելու. տեղ տուին ու նոր կոչեցին, որովհետու որոն ձեռքը որ թղթէ ստակ կար կամ կանցնէր, անմիջապէս ոսկի կամ արծաթի կ՚ուզէր փոխել։ Այսպէս համար անցած շաբաթները քաղքին մէջ գտնող գոնոզ բարդութիւն ձեռքերնին իջնէ ստակ ազգային գրամատեղանը կը վազէին, որ անոր տեղը ոսկի կամ արծաթ առնուն, ու շատերը առած արծաթներն բանկիրով տանել կու տային։ Ազգային գրամատեղանը մնացեալ որ այսպիսի յանկարծական անթիւ անհամար բաղմութեան պատուստ դրամ բաւեցրնելը անկարելի պիտի ըլլայ, պրշանեանները ձեռքովը օրէնք մը հանեց, որ ասկից ետքը ազգային գրամատեղանը 25 ֆիորինէն աւելի իրենք ստակ մէկէն չտար է, ու ժողովրդեան դիւրութեան համար ալ աւժամանակեայ 1 ու 2 ֆիորինոց թղթէ ստակ գործ առաւ։ Այս յանկարծ դէպքի լրագրիները ձայն հանեցին որ Վիեննայի ազգային գրամատեղանը իր փնտրելը դադրեցուցեր, մանկացեր է։ Բան պատմութիւն այնպէս է, ինչպէս որ պատմեցինք, ու ազգային գրամատեղանը մինչև հիմա վճարմունքը կը շարունակէ։ Այց մը ընթերցողներուն ու ազգային վճառականներուն օգտին ու դիւրութեանը համար պատշաճ է որ առ օրերս Վիեննայի լրագրին մէջ առ տէրութեան եկամուտին վրայ դրուած յօդուածներէն մէկ քանի կտորները համառօտելով հոս դնենք, ու նախ 1831էն մինչև 1847ին վերջը տէրութեան եղբն ու մուտքը յայտնենք, ինչպէս որ եկամտէն պաշտօնեան հրատարակեց։

ՏԱՐԻ	ՄՈՒՏՔ		ԵԼՔ	
1831 . .	121,280,246	ֆիորինի	150,819,114	ֆիորինի
1832 . .	127,176,872	„	141,299,843	„
1833 . .	127,950,626	„	137,469,227	„
1834 . .	129,314,009	„	140,391,067	„
1835 . .	129,040,200	„	143,849,618	„
1836 . .	136,776,530	„	131,817,450	„
1837 . .	144,165,901	„	132,449,704	„
1838 . .	141,229,036	„	135,622,155	„
1839 . .	144,162,150	„	136,273,247	„
1840 . .	146,212,261	„	141,133,349	„
1841 . .	146,583,264	„	141,460,238	„
1842 . .	149,378,450	„	139,854,402	„
1843 . .	150,285,202	„	142,422,160	„
1844 . .	150,203,159	„	140,655,056	„
1845 . .	150,969,398	„	141,442,321	„
1846 . .	154,078,185	„	151,326,039	„
1847 . .	151,545,561	„	157,151,649	„

Այս հաշուէն կ՚երեւայ որ,

1831էն մինչև 1835, 80,066,916 ֆիորինի պակսեր է.
1836էն „ 1840, 35,249,974 „ աւելցեր է.
1841էն „ 1845, 41,585,216 „ „
1846էն „ 1847, 2,853,939 „ պակսեր է.

ուստի եւ քսանեակ 17 տարուան մէջ 6,085,585 ֆիորին միայն պակսեր է, որն որ երկամի ճամբաներուն համար եղած ծախքերը մտածուելու ըլլայ նէ, ամենեւին աչքի չզարնող զրնել։

Ստոյգ է որ Իտալիոյ պատերազմին պատճառաւ տէրութեան եկամուտքը առ վերջին ամիսները զէշ կ՚երթայ, ու միայն Պասիս ամուսան մէջ գրեթէ 7 միլիոն ֆիորին արծաթի աւելի եղեր է։ Այց ասոր վրայ Վիեննայի լրագիրը առ խորհրդածութիւնը կ՚ընէ։ «Պատրեա Փիտուսպի յիշատակեալ իմենէն (գնվլ-ինանն) նոքա երկու անգամ՝ մէկմը գանձի թղթերուն վրայ մէկ մ՚ալ խնայութեան արկղին պատճառաւ մնանկացաւ, ու ժողովրդեան վրայ կրկին հարկ դրաւ։ Պատերազմ՝ խնայութեան արկղը իր վճարքը դադրեցուց։ Պրուսիա բանութիւնովը փոխ առնուլ դադրաւորեցաւ։ Ոչոյ Աւստրիա առանց արտաքոյ կարգի միջոցներու ձեռք զարնելու գնա իր պարտքերը ժամանակին կը վճարէ. թէպէտ եւ ամբողջ թագաւորութիւն մ՚ալ (Լոմբարտիա) իրեն բաժնուած է, մեծ ու դրամի կողմանէ ծանր պատերազմ մը կը մղէ, ու ներքուստ ալ խռովութիւններ ու շփոթութիւններ պակաս չեն։ Այս պատճառաւ մեծ սիրտ ցաւ է մեզի, կ՚ըսէ, որ այսպէս անհիմն ու անպատճառ զրպարտութիւններ կը լսուին, երբ թէ տէրութեան մուտքերը մինչև հիմա փուռ ոչ զրծածուած ըլլան, մանաւանդ որ լրագրիներուն մէկ մասն ալ գանոյան յօդուածներով տէրութիւնը մանկանալու մտա կը հրատարակէ, առանց տեսնելու ու խմնալու որ ասոր ժողովրդեան մէջ անմխիթարութիւն, ժգոհութիւն, երկիւղ ու անձկութիւն կը ծնանի, որն որ զրաւցած ու զուարթացած հայրենասիրութեան հոգին ու ազգայնութեան բարձր զգածմունքը կը թմրեցնէ։ Այսպիսի յօդուածներ հրատարակողները իրենք զլրենք ժողովրդեան բարեկամ, ու ազատ հայրենեաց յառաջադիմիչ կ՚անուանեն։ բայց

չեն մատներ որ եթէ Հայրենեաց անհաշտ թշնամի ըլլային, ուրիշ կերպ չէին կրնար գործել։

— Լոտարինգի պատերազմին ընթացքը։ — Ընցած թուականիս Հանուսարու մէջ Բաղմանոփայի բերդին ու քաղաքին Աւստրիացւոց ձեռքն անցնիլն ու Գանուզինք։ առ անգամ նոյն բերդին պահապան զօրքին հետ գրուած դաշնիքը բացերով հոս կը դնենք։ որոն որ Պաւարիայի պաշտօնեարանը կը հրատարակէ։ Կ'երևայ որ Բաղմանոփայիք Վիլենցայի ու Դրեսվիզիոյի ընտիրներն աւելի խելացի գտնուելով՝ դեռ վիրքին ներսը թեան չհասած անձնատուր եղած են, զոր եւ կրցան իրենց շատ նպաստաւոր դաշնադրութիւնն մը դնել։ ինչպես ընթերցողները կը տեսնեն։

Մերեզոյ, 24 Յունիսի 1848։

Ա. Վարագայինները, գիտուպարանները ու ազգային պահպանները կենդանը, ազատութիւնն ու ապացուցանը կ'ապահովցուի, և. ամենեին մեկու մը բան ծառայութեան ու օգնութեան գալու ուշքով պիտի չեղաւի։ Բ. Բաղմանոփայի քիչ քիչ ատենուան համար եւ թէ միտ կրնայ բերդը թնդալ եւ տերութեան սահմանին մէջ ուրիշ տեղ մը բնակիլ։ Գ. Դ. Կարոյս Ցարքի սեպուհ զօրապետը՝ Բիեմոնտէյի թնդանօթագէտ զօրքին հետ, նոյնպէս Պոնի հաղարապետը (major) իրենց հայրենիքը Ռեմինիոյ կ'երթան։ Ե. Գիրուզ գաւառն ու Պոլոնիոյին ժողված զատերազմական զօրքը (ատոնք Աւստրիայի ապատամբ դնդերն են) զենքերնին ետեղ կուտան, Ուսիոնէ կամ Դրեսվիզայ կը խրկուին, ու հանկից ամէն մէկը իրենց տեղը կը դրուին։ Պաշտօնակալները պերդին կը պահեն մինչեւ որ իրենց տեղերին հասնին, իսկ հասարակ զօրքը մինչեւ որ տեղերնին հասնին ու տեղերի կողմանէ կը հոգացուին։ Զ. Լիմոնդեանի թնդանօթները կրնան իրենց հայրենիքը դառնալ, որոնք կը պահեն, զատերազմական պատիւները կ'ունենան, ու ճամբուն վրայ Աւստրիական զօրաց շատ թէ հոգ եւ ինչ թնդանոթ կ'ընդունին, բայց կը պարտաւորին ամբողջ ատրի մը Աւստրիայի դեմ չմտնալիք։ Է. Ալենտիկի խաչակիրները՝ իրենց քաղաքը եւ կը խրկուին, ու Ի. յարգած ին հանմանց կենալ կ'ունենան, բայց թէ որ մէջերնին օտարականներ կան նէ, անոնք սահմանն դուրս կը հանուին։ Ը. Թ. Ժ. Աղդային պահպանները զենքերնին կը ձգեն, կը ցրուին, ու կարգաբանին զրքը բերդին պահպանութիւնը կ'առնու։ — Պոլոնիայի Ջ.ին զրուած պատասխանները պատասխաններուն մէջ կը Ցնան։ — Օ. Ինուսրանին հիւանդները ինչ փոխ որ բլան ազգի կը նայուին, ու առողջանալն ետքը իրենց տեղը կամ հայրենիքը կը խրկուին։ ԺԱ. Ամէն քաղաքացի թէ քիչ ատենուան համար եւ թէ միտ կրնայ բերդը թնդալ եւ տերութեան սահմանին մէջ ուրիշ տեղ մը բնակիլ։ Գ. Դ. Կարոյս Ցարքի սեպուհ զօրապետը՝ Բիեմոնտէյի թնդանոթագէտ զօրքին հետ, նոյնպէս Պոնի հաղարապետը (major) իրենց հայրենիքը Ռեմինիոյ կ'երթան։ Ե. Գիրուզ գաւառն ու Պոլոնիոյին ժողված զատերազմական զօրքը (ատոնք Աւստրիայի ապատամբ դնդերն են) զենքերնին ետեղ կուտան, Ուսիոնէ կամ Դրեսվիզայ կը խրկուին, ու հանկից ամէն մէկը իրենց տեղը կը դրուին։ Պահպանները պերդին կը պահեն մինչեւ որ իրենց տեղերնին հասնին, իսկ հասարակ զօրքը մինչեւ որ տեղերնին հասնին ու տեղերի կողմանէ կը հոգացուին։ Զ. Լիմոնդեանի թնդանոթները կրնան իրենց հայրենիքը դառնալ, որոնք կը պահեն, զատերազմական պատիւները կ'ունենան, ու ճամբուն վրայ Աւստրիական զօրաց շատ թէ հոգ եւ ինչ թնդանոթ կ'ընդունին, բայց կը պարտաւորին ամբողջ ատրի մը Աւստրիայի դեմ չմտնալիք։ Է. Ալենտիկի խաչակիրները՝ իրենց քաղաքը եւ կը խրկուին, ու Ի. յարգած ին հանմանց կենալ կ'ունենան, բայց թէ որ մէջերնին օտարականներ կան նէ, անոնք սահմանն դուրս կը հանուին։ Ը. Թ. Ժ. Աղդային պահպանները զենքերնին կը ձգեն, կը ցրուին, ու կարգաբանին զրքը բերդին պահպանութիւնը կ'առնու։ — Պոլոնիայի Ջ.ին զրուած պատասխանները պատասխաններուն մէջ կը Ցնան։ — Օ. Ինուսրանին հիւանդները ինչ փոխ որ բլան ազգի կը նայուին, ու առողջանալն ետքը իրենց տեղը կամ հայրենիքը կը խրկուին։ ԺԱ. Ամէն քաղաքացի

մէջ էն։ Պուրանոյի քով նաւերու խումբ մը կը ժողվէին, Դրեսդրդիի քով ֆրեգատ մը կը կենար։ Ուրիշ նաւերու խումբ մ'ալ Քիոճճիա շարժման մէջ էր։ Պոնենդայի վրայ Աւստրիացիք Ալենտիկի համար ճամբայ դրուած ալիքի բերանը առին։ Ինչպէս Ալենտիկցիները ամէն կողմանէ սաստիկ կրակ կուտային, որ Աւստրիացիները իրենց գործէն արգելուն։ Մալկերայի մէջ ալ ամբողջ շարժման մէջ էին։ Աւստրիացիք իրենց թնդանօթի մարտերը գիշերանց Փուզինա խրկեցին, առանց Ալենտիկցիներուն իմանալու, որոնք որ 1500 ոտքի չափ միայն հեռու, կեցած էին։

Լիհգենդայն իշխանն ու. քարոյ ճարտարը ամսոյն 23ին առտուանց կանուխ աւստրիական թնդանօթներէն սկսան Ալենտիկցոց 6 փոքր նաւերուն ու նաւակներուն դէմ կրակ տալ, որոնք ծանր թնդանօթներով ճակատներուն մէջ կողմ մը ժողված էին։ Լեռուց առաջին դնդակին գնալ իր ազդեցութիւնն ըլլալ։ Նաւերէ եռաւ կրակով կարմրած գնդերը նաւերուն վրայ կ'ինային։ Ալենտիկցիք ալ իրենց կողմանէ սաստիկ կրակ կուտային։

Ժամ մը հապը նաւերէն մէկը ծակեցաւ ու ընկղմեցաւ, քիչ մը հապը ուրիշ նաւ մ'ալ նստաւ, ու Ալենտիկցիք պարտաւորեցան կամաց կամաց կրակը դադրեցնել ու նաւերնին հոս բանել։ Ժամ մը նէն բոլորովին դադրեցան, բայց շատ նաւերնին մէկը նորէն ուզիլ երկու նաւ բերաւ մինչեւ 11։ Ճիորճիոյ ին Ակիա ըսուած տեղը, ուսկից որ սկսան Փուզինա պարելէ։ Աւստրիացիք ալ սկսան իրենց մարտկոցէն կրակ տալ, ու ժամը 7ին ան նաւերն ալ մեծ վնասով հոս քաշուեցան, ու Աւստրիացիք Փուզինա ուրիշ զօրացան։ Երկրորդ օրը (24ին) Մալկերայէն մէջէն 500 Ալենտիկցի Ալենտիկ դացին, որ որ խռովութիւնն ու շփոթութիւնը քանի կ'երթայ կը շատնար։ Ալ երբէն զօրապետը քաղաքը ուրիշ եւս նեղ պաշարէր. Համար Գաւա Զուքքերինա ըսուած տեղը որովհետեւ նաւերով նաւատորմիղ մը դրու, որ հետեւակ զօրքին օգնութիւնը գնալ ի Գաւալինոյ յառաջ երթայ։

Ամսոյս 25ին Աւստրիացիք Գաւանելլա բերդն ալ առին. կ'ըսուի որ բնակիչները Աւստրիացւոց պատն վրայ մեծ ուրախութիւն կը ցուցնէին։ Ասոնք բերդին առնուելուն՝ Ալենտիկ ամէն կողմանէ խիստ պաշարուած կ'երթայ։ Բայց Ալենտիկ մեծ շփոթութեան ու խռովութեան մէջ է, Կրանն առանձնական լուրերը, բնակիչները երկու կողմ բաժնուած են, ոմանք հաստատակամութիւն կուզեն, ոմանք Աւստրիացիները, ու վերջիններուն ողջմիտ՝ Թանանէց ու Մանին միւս կողմն գլխաւորները քանի բաներ բանաբերեր է։ Յունիսի 30ին Դրեսվիզէն Ալենտիկի մէջ եղած խռովութեանց վրայ ասոնուսոր պարագան ալ կը գրեն, որ հոնտեղայ նաւակապարներն (կոնտոլիերներ) ու բանտարկիները ազգային պահպանները յաղթել եւ թողուցին բռներ էին։ Ժողովուրդը դաշնադրութեամբ անձնատուր ըլլալ կ'ուզէ։

— Ընցած թուականիս թէ ինչպէս Գաորլէ քաղաքին մէջ Գաորլի Աւստրիայի թնդանօթագէտը մէկ թնդանօթով Խաչացւոց տիրոր նաւատորմիղն 36 թնդանօթներուն դէմ պատերազմեցաւ, նաւերուն մէկը բռնկցուց ու թող չտուաւ որ ցամաք զրկը հանեն։ Ալ էնոնց իրիկուն մը շրջելկաւորով հարուստ վաճառականներ ճամբորդութիւն ընելու առնոնին՝ ու ղեղբը լրագրի մէջ կարդալով՝ անանկ դարմանցան որ անմիջապէս մէջերնին 570 արծաթի ֆիորինի չափ ստակ ժողվեցին ու. ան քաղ զինուորին խրկեցին ասոնց նամակով։

«Պատուական տեր ու Հայրենեաց քաջ որդի։

Քու. քաջութեանդ գործովդ Հայրենեաց մէջ ամենատիրոր մեծ զարմանքով լեցուցիր։ Հոն մատնութիւնը արգելացուցիր, իսկ հոս քու եղբարդ որոնք մեծ հոգով քաջերը կը գտնեն, ապրեցուցիր։

Ներե մեզի որ քու Յունիսի 13ին ցուցուցած դիւցազնական գործիդ վրայ ունեցած պատմութեանդ ոչնչ. քեզի յուսանելու համար՝ ան 570 արծաթի ֆիորինի գումարը քանի ձեզի։ ու ան ալ աւելորդներ որ չգտնկառքով երթալու ատենին՝ Գիրնոյի լրագրին իրիկուան թերթին կարդալով. ու քու քաջութիւնդ լսելով՝ նոյն կարդին մէջ մը որոնին առաջին շարժմունքը ուրիշ քան չկրնալով ընել, ան դրամս մեր ձեռքին գտնուածն ու ինչը կը յայտնենք, որն որ մեր հասարակաց հայրենիքը ամէն ոնց իր արդուցը կը ցուցնէ։

Կը բաղձանք որ ան գումարիս մէջէն 400 արծաթի ֆիորինը քեզի համար գործածես։ իսկ մնացած 170 ֆիորինը ուրիշ տեղ անանց ղրկենս։ որանք որ քու ան հոգեկան գործքը կատարելու. ատենդ քեզի օգնելու։

Երբ որ Աստուած ատենը գրեց հայրենիքդ դարձնելու ըլլայ. ան ատենը գրեց գրենքով անմոռաց կը հատատանք մեր յարգութիւնը, արամ. . . . .»

— Լեգոպուրկի ընդհանուր լրագիրը էր քանի մը թղթակիցներուն ձեռքովը Խաչացիի դէպքերուն վրայ շատ հետաքրքրական տեղեկութիւններ առած է, որոնք մեր ընթերցողներուն հաղորդելու համար թարգմանելով հոս տեղը կը դնենք։ Բայց

թէ որ ընթերցողները ատոնց մէջ քանի մը չափազանց բաներ տեսնելու ըլլան, դիտնալու են որ առանձնական մարդիկներու թղթերն են, եւ ոչ թէ ի պաշտօնէ հրատարակուած լուրեր, ուստի եւ. մէջի ամէն մնայ պարագաներուն ստուգութիւնը եթաշխատ չենք ըլլար։

«Ի խնցաց, 12 Յունիսի։ Տուրանոյ, ուրեք ժամ կուտենին եռաբ 16,000 հոգով անձնատուր ըլլալու պարտաւորեցաւ։ Ամ քաղաքը ամրոցներու համար շինուած ամուրներ տեսնոցին՝ առնուելը անկարելի կ'երեւայ։ Ամրոցներով ամրացուցած պատնէշներու յարձակումը չկրցան առնուել. ուստի պրոբը կամաց կամաց ասալով վերը ելլելու, ու պատնէշներու մեկիկ մեկիկ առնելու. պրոտեսարեցաւ։ Օրերը շատ ապէկ պատերազմեցաւ։ Լոգուրի դուռնարակը առջի անգամ կրակ տեսաւ, պատերազմի սկսելու ատենն գորագլխին ձին վիրաւորեցաւ բնկաւ, զորապետը «Դուռ էս էկէք տղերք, դուռդ ու սկսաւ զորքին գլուխը անցած տղերք յուսալ ելիմալ մինչեւ ամուրները, որոնք Հելուետիոյիք էր պաշտպանէին, ու ուսաւ։ Դուռ շատ քաջութեամբ պատերազմեցաւ դատարանեմբ նուազած Հաւկինց Խաչացի գունարակը։ Դուռ մենք ալ շատ մարդ կորցնցուցինք. կորուստներ՝ զրեմ 500 հոգի է, որուն երեքպարակը թիշնամիքը կորցնցուցած պատերը ըլլան։ Ալ ինչպես թրպէին մէջ դեռ. պատնէշներով լեցուն է, ոնանկ որ դեռ կարող չիրնար երթալ։ Ամէն մէկ փոդոցին ճարերը մէջեկ պատնէշ կայ, ոնանկ ամբոր ու հաստատուն շինուած են, որ մեծ թիզանօթներն ալ չէին կրնար քանկ։ Ան պատնէշները 150էն աւելի են. մէկ ճամբուն պատնէշին վրայ գրուած էր թիւ 85, ինչու որ ամէնն ալ վրան թիւ ունին։ Ամ պատերազմներուն մէջ մեռնող պաշտօնակալներուն թիւը հաճեմատութեամբ շատ մեծ է, Մանգանարա 150 գնուտ ու. 40 պաշտօնակալ կորցնցուցինք, որն որ ցոյց մը թէ ինչպես ատանք իրենց դնդին գլուխը կեցած զորքը քաջալերելու համար յառաջ կանցնին։ Ինձնատուր ըլլալուն պայմանները՝ մեր կողմանէ շատ մեծանձնական են. ատոր գիրը բարեբարոյ անունը չենք գրիտնուորիր։ Ամենեին ուրեք ուրոյնկել չեղաւ, ու Տուրանոյին եւ իրեն զորքին թշնամիներ որ իրենց զէնքերուրը էտ գրուին, ու ոնանք ալ խուսացան որ երեք ամիս մեզի դեմ չպատերազմին. բայց խաղաղութիւնը հաստատուր։ Տնորը զորապետին առջեւ ելա ելլելարկ փաթ կ'առնուտ. միջոցնակ թնդանօթներու. հրացանները կրակի մէջ շատ հանդարտութեամբ ու. ատ անոց շրջելու իր զորքին կը հրամայէր, ու շատ արտաքուութիւն ցուցուց։

Նրկի կեսորը դիտուրական եռաց շատութեամբ Ալենդա մնաց, կամքը գրոշը՝ որ պատերազմի ատեն աշտարակին վրայ կը ծիրար, վար տրնը, ու տեղը ելեն (Աւստրիական) դրոշը դրին։ ու ժողովրդեան երգը երգելէն ետքը, զորքը Ալենդի պատերազմ դրոշը բարձրեց։ Ընկէ ետեւ զորքին մէկ մասը ապարանքին առ ջեւէն անցնելէն ետքը՝ դեպ ի Վերոնա ճամբայ ելաւ։ Օգին տարութիւնը անասնելի է, ի վերայ որոշ ամենայնի մեկերնիս չհիւանդացանք։ Ամ գորձեռ իմ ատրի տեղ ունայ ելայ, բայց որուն մարքին կ'ուզեցներ որ Ալենդայեան ատ վիճակի մէջ պիտ՝ որ տեսնամ եղեր. ատ գեղեցիկ քաղաքը, Բալլատիոյին ծնած քաղաքը. բայց կարծուածէն աւելի քիչ բան ապականեր է, վասն զի տեսերը հատատատուն են։ — Կարիք լմընալէն ետքը՝ մերիները շեղուեցան զորքին հետ բարեկամցան, ոնանք Խաչացիներէն աւելի քաջ են, ու շատ շարժական եր ան տեսարանը երբ որ մեզ անանց քաջութիւնը կը գովէինք ու անանք ալ մեզի ատ խոսքերուն համար շնորհակալ կ'ըլլային։

Հիմա բանակներս ատ վիճակի մէջ ըլլալով՝ զարմանալն ուն է, որ դեռ Փիրմոնտցիներ կը գանուին, որ Խաչացւոց կողմն բռնել, ու անանց սէր ցուցնել կ'ուզեն. յայտնի կը հարցնեմ Խաչացւոց Ալբերտոն (Պարոյա Ալբերտ) քաջութիւնը մեր լրագրոյն մէջ գովող Հոմերտոն. երբէք ամենրնէ մինչեւ հիմա Պարոյա Ալբերտ Աւստրիացւոց դէմ ինչ յանցութիւն բրաւ։ Երբեր ատոր յառաջ ուր կեցած էր, ու հիմա ուր է։ Ասաեցրէն՝ որն որ «Բարեբերին կրա նուտրի գրեսաւոյ փոխելու ատեն Պիրոն բռնուած էր», մէկ ուսուցչի տեղ մը կրցաւ առնուլ։ Կրցան գանիկա բոլոր Ալենտիկի գաւառը, բոլոր Ալենտիկի գամնոյրոյին կողման մեծամեծ քաղաքները առնելն, ու բոլոր բանակը անձնատուր ընելու ատիպէն արգելոյ։ Մի միայն յոյսն է նէ, Ռեպուբլիկան առնուն է. բայց ատոր մէջն ալ պատիւը թերեցեան ատրէտ, իսկ իրեն՝ փրփրած պատերը միայն մնացին։

«Ի Բոլոնիա, 15 Յունիսի։ Ալ ինչպէսին առնուելը։ Տուրանոյին բոլոր քահանայապետական զորքերով Բոլոն անոնի անցնելու ատիրուելը, շատ մեծ ազդեցութիւն բրաւ. ամենայն 13ին Դրեսվիզոյ ալ Ալենտիկցիներն օրինակին հետեւելով՝ Ալենտիկ ինչպէս ապարանքի առնակալին հետ գործադրութիւն ընել ուզեց. զորապետը ատոր վրայ կը պնդէր, որ միայն կոնտատը զորքը զէնքով, իսկ խաչակիրները առանց զէնքի եւ ոտքերով քաշուին։ Ամեն վերջապէս Դրեսվիզոյ երկու ժամ մնաց ելու. ժամանակ արուելին ետքը, անձնատուր եղաւ։ Նոյն օրը Բոլոնա ալ՝ առանց արիւն ըլլալու։ 8՝ Ապրիլ ապարտիսի տեսակցին ոնձնատուր եղաւ։ Ամ գաւառներուն մէջ գտնուած պրիսի քաղաքները արդէն յանձնուրեն բանակատեղը իրենց հնազանդութեան թղթերը խուրած էին։ Հիմա Ալենտիկցիներն կուրին վրայ քանի մը խոսք խոսիմ։ Թնդանօթները (Խաչացիք) 15,000 հոգի էին, 8000 հոգով Մոնդէ Պերիքան բռնած էին, ուր որ Ս. Աստուածածնայ

ուխտաւորութիւնն եկեղեցին, եւ ուրիշ շատ հատուածներ շինուած շէնքեր կան։ Ամէն որ ան քնակուն ամուլ վիրքը դիտէ, ու անիկայ ամրացնելու համար խոշոր շինուած ամուրներու տեսնելու ըլլայ, չկրնար չհաստատել, թէ ինչպէս մի միայն դուստրմը, 5000 հոգւով կրցու առնուլ։ Լայն մը գօրքին քաջաբիներն կան, — գիրերնէրը ան տեղը տեսնելու օգնեցին, վասն զի գիրքս ուղղին անգիր տարուելով, անոնցմով ինչպէս ամէն կողմնէ կրցանք գտնել, ու իրեն տասիկ մեան հատուցինք։ Անոնց Ներսէսեանի գրքէ՝ որ շատ քաջութիւնամբ պատերազմեցու, տասնեակ շատ ջարդ կերան, իրենց պաշտօնակիցներուն բաւական նպէլով՝ 400 հոգի կորսնցուցեր են. ինքնաբերաբար բոլորը մեկտեղ 2300 հոգւոյ չափ, իսկ մեր 700 — 800 հոգի կեր մը մեռած ու կեր մ'ալ վիրաւոր ունեցանք։ Այսուհետ տասներ քաղքին մէջ ապրտամուսին եղա, քաղաքացիներուն մէկ մասն ու խուշկիներնը աւտարակի մը վրայ կարգերին տեղը տեղեկ դրէշ բացին, բայց Հերսէնեանցիներ ու հոգեւոր կրկնիներնը եկան վար տան, քիչ մեռաց որ իրարու հետ սիրտ գարնուելին։ Լոկ մը տան նորը բոլոր գնդակները մեկտեղ սկսան գարնուիլ, քաղաքին մէջ սկսան առնիրը տարած ուիլ, որ Կարսոյ Ալբերդ քաղաքին օգնութեան կու գայ։ — Ամէնցայիր քաղաքը պաշտպանելու համար մեծ եռանդով շինած շէնքերնուն, պատերազմական կարասեղ, զենքերու, նաեւ. խարտոց ոգ զորքերը պահելու համար 3 միլիոն արծաթի միրոցին ծախք բրեր են. (մտածեցէք մէ մի որ ամէն մեկ խարտիոց օրը 40 գարուեղան արծաթի կ'առնու երկրի)։ Եռեկ որ տասնդ վրայ աւելցնենք վրանին դրուած տարդանքը, որ 2 միլիոն միրոցին կրուի, քաղաքին մէջ շինուած պատնէշները վար առնելուն ծախքը, մեր գրքերը կերակրելը, տեսկ գտա՝ երկու տարեկան՝ գնդակոծութիւնեն եղած կործանումը, յարձակումներն եղած վնասը, պէտք ենք բռնել որ Վիլենոյան խելք հաշիւ բրած չէ։ Եռեկոմնեներեն առած միրոցներուն մէջ մեկ հատ ուն երկու միրոցներեն մեկն է, որոնք Դուրին շինուած էին, ու ձենոփայիք Հասանցիցոյ պարդեւ խարտած են։

Պանդուտ, 16 Յունիսի։ Այդ էն երկու տարեն ուելի է, որ մեր բերդը պաշարման վիճակի մէջ դրուած է, բայց դեռ միւսներն ու ոմանք քաղքին վրայ դալու չհամարձակեցան, որ որ մենք Դուրդ պատեկի ու Մոդուանարդի վրայ ժողված բազմաթիւ Պոկոնաներն ու Դեսապլեցիները դարձին, ու տասի եւ կոփերնոյն բանով Մասնայիներնը ցրուելով՝ խարտոցայ ոչ բոլոր անտակ վիճակներնը, որ իրենց ամրացած սեղերնէն դուրս եկլար չեն համարձակիր։ Այսրեր 29էն եարդ, որ օրը որ միլիոնը Դուրդպատեկի մեռ գրեթէ բոլորովին ոչնչացան, արեւմտեան կողմերը թշնամի մը չենք տեսներ. սա կարեր Պասնայոց վրայ անտակ ոգեկոչութիւն մը բրաւ, որ վախերնէն կոմնանալու թող տուին փոխան, որ որ Դուրդ բաներնա՝ տեսնակ տեղ մնն է, որ թէ բնական գիրքին կոմնեն եւ. թէ շինած ամուրներուն բերդ մը դարձած էր։ Օրմնեանին ան է որ տեսակ ամրոցներ են, որ իրենց տղերքը ու ծերերնին ալ. հոն թող տաւեր ու Լոյին անդին անցեր են։ Իսկ 4000 Հասանցի Հերսէնեանցիներն ու խուշկիներուն մի եւ նոյն տեսն Ալենոյա գայլն։ Հիմա քիչ մը ազատ շունչ կառնենք, բայց միշտ դժուարին վիճակի մէջ ենք։ Ներքին տասկալի մեծութիւններ նեղամտիր չատ քիչուոր ենք, տարուներեր օրէ օր կը տասկանանայ, անով հիւանդներն ալ կը շատանան. ապրուստն ալ մեր մարդ չգիտնար խաբելէ, ինչպէս որ ինքն ալ տիսոր է։

Ահ, էնչ դիտեր ինչպէս ցաւով ու արտասուքներ մեր սեւաբնակ դաւառներուն մէջ եղած խռովութիւններեր կը լսենք։ Աշխարհաբնակներն ալ բանակը դան ու տեսնեն ան եղեղեղական սէրը՝ որ կը սիրէ։ Սասունցիներ, որոնց մեր հայրենիքը կը սիրենք, ու մեր ազգայնութիւնն համար մեր հայրենիքը եղող եղեղներնուն պէս հոգ ունինք. բայց ասոր համար իրարմէ չենք բաժնուիր. հոս Պոհեմիոյի ու Գերմանացի գինուորներն, խոռուտն ու Աշնարոր սիրով իրարու հետ կապուած են, ու ամէնն ալ անոր փայ կը ներգանան, որ ինչպէս անպիտան երկրագործութիւնը՝ ընկերութիւնն ու տերութիւնն կապը քանիներ կը ջանայ, ու քաղաքական պատերազմի սերմը ոչիրնիս կը ցանուի։ Ամէնը ամենքիս ալ մեր սիրելի հայրենիքներնս՝ ծնողը, եղբայր ու քոյր ունինք։ Հոն եղածը՝ մեզի անտակ կու գայ որ հոս մեր մասը կը պատահի, բայց հոն մեր վրայ հոգ բնող չկայ։ Ամենքս շատ բարգաւաճիլ մեր մէջ կը գտնուինք, որ գնեղ քարերուս ի՛նտուտնեն, բայց իրենը կը գարնեն, ու մեր հայրենակիցներն ալ մեկ սպանութիւն չեն բերեր, ու ան ապիրը՝ որ հարկաւորութիւնն տանն կայսերական տան վրայ իրենը կերենք պիտի՞ որ գնեն, անոր սեղ կ'ուզեն որ ան երկիրը իսկ ոչուն, որն որ սարը գաղնիներով մեր տերութիւնն հետ կապուած է։ Գեռ ալ ինչնայի ու Բեսլի մէջ լրագիրներ կան, որ խոսայցոյ սեր կը ցուցնեն, ու կ'ուզեն որ իրենց օգնութ։ Լսկեր հոս դարձ՝ որ ժողովներն առաջնորդել կ'ուզէր, ու խոսայոյ գործերը տեսէք, որոնք մեզի այնչափ սիրելի են։ Գաղերիրանդ խոսալայոց ոնիլ բոլոր, որ կուրծքին վրայ խաչով մեր կայսեր դէմ կը կռուի, մեր հիւանդներուն ու վիրաւորներուն աչքերը փրիր է*։ Խոսուա բոլոր Գերմանացիները բանտարկիր են, ու մեր խաչած ընթացքով ու դեռնանենորով կը կերակրեն նոցը, Պոլշիա, Գրեմանա, Բիլիրիկդոնե, Ռուսիոյ, եւ այլն անոնցի կողմը անցող խոսայցի գնդերուն մէջ

* Որոշ վրայ լրագիրներնուս անցած թուին մէջ գրած էին, որ չէ թէ միայն գինուորական սահմաններուն ընակիչները, հապա նաեւ ոտք հաց Լիբիկեցի ժողովուրդը կայսերական յայտարարութեան խօսքին անսալով, Սանանեցու պաշտօնեից ժողովոյն հեռագրեցան, եւ ուրիշ գաւառներէ եկողներն ալ իրենց հայրենիքը դարձան։ Այդ եղբի լուրերը վախ կու տան որ խռովութիւնը նորէն սկսի։

Լեպէտ եւ քաղքիս խռովութիւններուն առնելը մեր վանքին առջեւը եղած փոքր շփոթութիւնը բանի տեղ չդնելով լրագիրներուս մէջ վասն խօսիլը ուելորդ տեղած էինք. բայց քանի մը Գալղիայի լրագիրներ բանը արտաքոյ կարգի մեծցուցած, ու տեսարանը վանքին առջեւն վանքին մէջը փոխադրած ըլլալով, ապրիլոց սիրոյը հանդարտեցնելու համար պարտաւոր կը տեսնինք համառօտ կերպով մը ստոյգը պատմել։ Աղդրան իրը առ է։ Վաղքիս քանի մը տարտանանները մեր տարան ունենալը չկրնալով քաշել ու ժամանակին պարապանելը յարմար գտնելով տարկով 25 — 30 անգամ մարդիներ դրդռ եղին, որոնք Ռարիլի 8ին գիշերը տարաններնուս դրան առջեւը ժողվուելով՝ սկսան կատաղի երաժշտութիւն ընել, ու իրենց ձայնին գլուխուելով խել մը ուրիշ անգամ մարդիներ ալ ժողվեցան, որոնց մեծ մասը միայն տեսնելու համար եկած էր։ Շուտ մը շարս կողմի ազգայնին պահապաններեն 200 — 300 հոգւոյ չափ վրայ հասան ու հանդարտեցընելու կը ջանային։ Եւ իմանալով որ վանքնին տարանին դրան վրայ եղած տախտակը՝ որուն վրայ տարան գրուած էր, վար առնուլ է, իրենք նոյն տախտակը վար տան ձեռուընին տան, ու բոլոր բազմութիւնը ցրուեցին։ Ա տախտակին կորուսանէն ու շինութիւնեն տան գեռնի գտնիկոը կորուած 5 — 6 ապակիներն զատ մեզի ամենեին վնաս մը չեղաւ, եւ ոչ վանքին կամ տարանին դուռը բացուեցաւ։ Այդն օրէն վերջը տարաններնուս դուռը քանի մը օր գոնշութեան համար գոց պահելն եռաւ, հիմա առաջուան պէս արձակ համարձակ ամէն բան կը տարենք, ու ամենեին մեկը խօսք մը ըսած չունի։

Լսով կը տեսնուի թէ ուրիշ տեսա ու անհիմ խօսք է գաղղիացի լրագիրներուն համարատանի ուսանողներուն վրայ գրածը, որոնք չէ թէ միայն ան բանին մէջ մասն չունեին, հապա մանաւանդ եղածին վրայ շատ նեղացան ըսելով որ Սխիթարեանք ալ ուսումնական ընկերութիւն, ու իրենց վանքը տեսակ մը համարատան ըլլալով՝ իրենց դէմ եղածը մեղի ալ դէմ կը տեսուի։ Այսոր համար համարատանին կողմանէ շատերը գալին եւ ան եղածին վրայ ցաւակցութիւն ցուցընելին պատ, պատ շատ եղան համար երեք շարս գիշեր քանի մը զինուորական ուսանող ապրիլին պահապաններուն հետ եկան մինչեւ ուսում վանքը պահպանելին, որուն համար համարատանին մասնաւոր շնորհակալութիւն ընելու պարտական ենք։

Այս է, ինչպէս զուցեցինք, բուն իրը, որուն ճշմարտութեան բոլոր քաղքիս մէջ գտնուող ազգայինք ալ կը վկայեն, եւ. տրպէն լրագիրներուս առանց ընդմիջմամբ մինչեւ հիմա ամէն շաբաթի հրատարակուելը, մանաւանդ թէ քանի մը անգամ կեսս թերթի ալ աւելի գրելս ասելիս՝ ասոր յայտնի նշան է։

ԳԱՂԼԻԱ

Փարիզ, 19 Յունիսի։ Այսորան ապրիլին ժողովքին մէջ շատ առաջարկութիւններ եղան, որոնց մէջ մէկն ալ գործատուներուն սգեկելու կամ ձեռք բանելու համար էր։ Պ. Փալու ապրիլին գործատուից համար տեղեկութիւն մը տուաւ, ու ասոր համար ալ նորէն 3 միլիոն փոխ տալ առնելու խորհուրդ մը առաջարկեց։ բաւական միանգամայն ալ որ մինչեւ հիմա սա ապրիլին գործատուից յարաւ շերմատուն պատճառն ան է՝ որ կառավարութեան կողմանէ ճարտարութեան ու ձեռագործի նուէրներուն շատ օգնութիւն ու դիւրութիւն կը տրուի, իսկ երկրագործութեան փոքրիկ ատելիները բոլորովին երեսի վրայ ձգուած են, եւ սա պատճառաւ ալ բնակչաց մէկ մասը մեկալ մասին կը նոխանձի, ջղնելը, եւ այսպէս երկու կողմն ալ կը վնասի։ Այսոր վրայ հրապարակական գործոց պաշտօնեան ելաւ, եւ. ուզեց ցուցընել որ մինչեւ հիմա ժամանակին պարապանելը միայն ոչ ոչ ինչ ուսած ու անկարելի եղած էր, որ գործատուներուն համար ընդհանուր ու հիմնական կարգ մը դրուի։ բայց սա գործատուները ամենեին երեսկ չեն ձգուած, ըսաւ։

Ամեն Պարա Գաղղիայոց հասարակութեան համար նոր շինուած սահմանադրութեան

փոքրը ժողովքին առջեւը հանեց, որն որ ա-ռանկ կը սիրէ։ Ընտրուեցաւ աւելի՛ւ ու Գաղ-ղիացւոց ժողովրդեան անուամբը՝ ազգային Ժողով-ը կը յայտնէ ու կը ծանուցանէ։ Այլ ինչ յա-ղուածները քաղաքացւոց իրաւանցն ու դարձերին վրայ են, ու յոգուածներէն առաջինը՝ Ազատութեան սկիզբը կը հաստատէ թէ Ինչ որ չեն ուզեր որ ու-րիշը քիկի լնէ՝ դուն ալ անոր մ'ընելը։ Յուն անեղ, ընտանիք, ստացուածք, բան գործք՝ ամենուն հա-մար ալ կ'ապահովցնէ։ ու կ'ըսէ որ Գաղղիա մէկ ու անբաժանելի ամիսպետական հաստատութիւն մը պիտ'որ ըլլայ։ Այս հաստատութիւնը ներկայացնողը՝ 750 անդամով ժո-ղովք մը պիտ'որ ըլլայ, ու թէ որ սահմանա-դրութիւնը նորոգելու կամ փոխելու հարկը խնդիր ըլլայ, նոյն ժողովքը 900 անդամ պիտ'որ ունենայ։ Լրտեսութիւնները կամ ժողովքին անդամները ուրիշ հրապարակական պաշտօն պիտ'որ չունենան։ ու պատասխանութեան մէջ չեն սեպուիր պաշտօնեաները, Փարիզի քաղաքապետը, ու Փարիզի մէջ մնացող քանի մը պաշտօնեաներ։ Գաղ-ղիացւոց ազգը գործադիր իշխանութիւնը՝ քաղա-քացւոյ մը ձեռքը կու տայ, որն որ Պահեցէք Հաստատութեան, կ'անուանուի։ Պահեցէք ըլլալու համար՝ բան ծնած Գաղղիացի ու դեռ ե-րեսուն տարեան պիտ'որ ըլլայ։ Պահեցէքին քրոջ փոխանորդ մ'ալ կը դրուի, որն որ գործակալ ժո-ղովքը կ'ընտրէ, ու գահերէցին հիւանդութեան ատեն եւ կամ օրինաւոր արգելուած ատենը անոր տեղը կը բռնէ։ Աղդարութիւնն ու գաստատանը ժողովքին անուամբը՝ բոլոր ձրի ու. դարձ եղանակաւ կ'ընլայ։ Պաշտօնեաներուն, գահերէցին ու. երեսփոխանեներուն վրայ դատաստան ընելու համար՝ վերին տեսան մը պիտ'որ հաստատի, որուն որոշմանը դէմ ամենեւին բո-զոք չկրնար ըլլալ, Արդարութիւնին դատաստանը թէ քաղաքական եւ թէ ոստիկանութեան վե-րաբերեալ դատերուն վրայ ալ պիտ'որ տարածի։ Գահերէցը թէ ազգային պահապանեներուն ու թէ պատերազմի զօրքին կը հրամայէ, բայց անձամբ պատերազմի չկրնար երթալ։ Ինքը գահերէցը կը-նայ զինուորական ալ ըլլալ, բայց գահերիցութեան ատենը զինուորական պաշտօնը չկրնար կատարել։ Իր տարեկան եկամուտը 600,000 ֆրանք է։ Պաշտօնեաները, զօրապետներն ու վերին պաշտ-նատարները ինքը կ'անուանէ։ Իր իշխանութիւնը միայն 4 տարի կը տեւէ։ Ժողովքին մէջ առաջար-կութիւն մը երբեք անգամ պիտի կարդացուի, բայց ամէն մէկ կարդացուելուն մէջտեղը 10 օրէն աւելի պիտի չանցնի։ Վարդրական բաներու համար մահը կը վերցուի։ Տարբերութեան, կրօնի, կրթութեան, հրապարակաւ մէկտեղ ժողովելու ազատութիւն կը տրուի, որչափ որ հասարակաց խաղաղութեան վնասի մը չըլլար։ Պատուոյ Լեգէոնը կը պահուի։ բայց իր կանոնները քննութեան տակ դնելու։ Սակայն երբ որ ժողովա-կանները առջեւը կարդացուեցան, մէջերնին յուսա-մունք մը պատճառեցաւ։

— Այն օրը առաւարկուեցաւ, որ ազգից նորը խնդիր մը որոշելու համար, ամէն մէկ ժողովուրդ-նին ձեռքը իրեն անուանը վրան գրուած մէյ մէկ կապոյտ ու ճերմակ թղթեր տուին, ով որ խնդրոյն կամ առաջարկութեան դէմ է՝ կապոյտ թուղթը, եւ ով որ կը հաւանի՝ ճերմակ թուղթը տուիրին մէջ պիտ'որ ձգէ։ Լսուեցաւ թէ Համբերը դիրին կ'ըլլայ եւ թէ կը տեսնուի ով որ կողմը եղած է։

— Փարիզ, 20 Յունիսի։ Ազգային ժողովքին մէջ 3 միլիոն պարտք առնելու առաջարկութիւնը յառաջ դնայ ու որոշուեցաւ։

— Աշնորիի Ազգ արարը Յունիսի 10ին կը ծա-նուցանէ թէ Լոստանդին քաղքին առջեւ Պէյլ՝ Հաճի Ալիհա՝ Սէն Թերմէն հրամանատարին եկեր ու իր հպատակութիւնը ցուցուցեր է։ Նրկու ամիս է, որ Ալիհա Պէյ աս բանիս համար կը խօսակցէր, բայց Գաղղիայի խաւարութիւնները արդէն կ'ընլլին յառաջ տանելու, մանաւանդ որ զինուորի յուսը-բով աւելի յոյս մը կ'ունենար նորէն առնի իշխա-նութիւնը հասնելու։ — Օրան գաստատը Ալա-քայինեանն մէջ գրգռութիւն ելլելու սկսած էր ու ապստամբութիւն մը կը վախցուէր, բայց զորքը ոտք ելաւ, ու հարիւ թէ նշանները երեւցած էին՝ դադրեցաւ։

— Յունիսի 22ին ժողովքը բացուելուն պէս՝ Պ. Գրեգոր խնդրեց որ կառավարութիւնէն փե-տրուարի 24էն ետքը գործածուած տեղութիւնն տուկներուն հաշիւն ուզուի։ Դարձեալ խօսք եղաւ որ ծիսատոտ ու ընչագնդի մենաստանա-թիւնը վերցուի։ — Յովսեան զորութեան պաշ-տանեան ժողովքին յայտնեց որ Մարգինիք (Ոմկիա-նոսի մէջ) կղզոյն ապիրը դէշ են։ Երբ որ, ըսաւ, կղզոյ մէջ խնդրուեցաւ. որ աս ժամանակայ կառա-վարութիւնը Սեւերուն գերութեան ապատութիւն տուած է, բոլոր կղզոյն մէջ գոռոզ Սեւերը կործելով՝ որ ալ ասիկա նոր ամէն պատասխանու-թիւնէ ազատ են, ամենքը մէկտեղ սէրերնուն դէմ ոտք ելլելու, շարաթի գաշտերը ապականեր, շատ տեղերը ուրիշ աղբերներ, ու տէրերնին ալ սպան-ներ են։ Այս կատաղութիւնը աւելի եւս տատակայեր է, երբ որ ականջին հասեր է որ ազգային ժո-ղովքը իրենց ազատութեան հրավարակը եւս առ-նել կ'ուզէ։ Այլ ազգին պաշտոնատէրները չեն կրցեր խաղաղութիւնը հաստատել, բայց եթէ Գաղղի-ային դեւ ազատութեան հրավարակը ձեռուրնին հասած՝ իրենք իրենցմէ ազատութիւնը ընդունելով, պուն հաներ որ հիմա նոյն պաշտօնատէրները նա-բէն հրամանն ու խորհուրդ կը խնդրեն։

— Ազգն սրը փարիզ խռովութեան ու աղ-մկելի մէջ էնկաւ։ Յառաջագոյն գրեցինք թէ ազգային ժողովքին անդամները ուրիշ հրապարակական պաշտօն պիտ'որ չունենան։ ու պատասխանութեան մէջ չեն սեպուիր պաշտօնեաները, Փարիզի քաղաքապետը, ու Փարիզի մէջ մնացող քանի մը պաշտօնատէրներ։ Գաղ-ղիացւոց ազգը գործադիր իշխանութիւնը՝ քաղա-քացւոյ մը ձեռքը կու տայ, որն որ Պահեցէք Հաստատութեան, կ'անուանուի։ Պահեցէք ըլլալու համար՝ բան ծնած Գաղղիացի ու դեռ ե-րեսուն տարեան պիտ'որ ըլլայ։ Պահեցէքին քրոջ փոխանորդ մ'ալ կը դրուի, որն որ գործակալ ժո-ղովքը կ'ընտրէ, ու գահերէցին հիւանդութեան ատեն եւ կամ օրինաւոր արգելուած ատենը անոր տեղը կը բռնէ։ Աղդարութիւնն ու գաստատանը ժողովքին անուամբը՝ բոլոր ձրի ու. դարձ եղանակաւ կ'ընլ

ձեռ Հարտարութեամբ ու ամենք շինուած էին, ու ապէկ ալ կը պատերազմէին։

24ին առաւօտեան կանուխ Գաղլենեաք գօրագլուխը 10,000 նոր զօրք բերել տալով Փարիզի մէջ ու ապստամբներուն դէմ 60,000 հոգւոյ կը հրամայէր։ Այն օրը ձայն մ՚ալ եղած էր որ Գաղլենեաք թէ որ չիրնայ զերեզմանը նուաճել, Լա Շարթէ ալ ապստամբներուն տակը սիան (լաղամ՚) դիսի բանայ, որ շատ նեղը մնալու՝ ելլայ՝ վառոդով բոլոր ապստամբները մէկանց օդը հանի ու ջնջէ, եւ այդէն ապստամբներուն վրայ կրակով կարմրցած գնդեր նետել կը սպառնար։ Գաղլենեաք հարիւր թէ պատնէշին մէկը թնդանօթներով կ՚ուզեր կամ կը կործանէր, ապստամբները ուրիշ մը կը շինէին եւ կամ ուրիշ կողմ մը կ՚երթային ու կ՚ամրանային, մինչեւ հետեւակ ու թնդանօթաձիգ զօրքը կուռաղ եղեամբ յարձակեցան։ Գանել ալուրաձանին վրայ, պատնէշները կործանեց ու ապստամբները անիկայ գարնելու ու մէկ պատնէշէն մէկալ պատնէշ փոխոյներու սկսան։ Ապստամբներուն մեծ մասը Սենթ Անդուան ժողովեցան, բայց շատերը ձեռք ինկան։ Գաղլենեաք գօրագլուխ ժամը 9ին իրենց ժամ մը մնալու ու գինքերնին թող տալու ժամանակ տուաւ։ բայց ոմանք մոռկ ելան։ Ամէն 10ին սկսաւ երկու կողմանէ ալ սոսկալի ու արիւնահեղ պատերազմ մը, ուր որ ապստամբները յաղթեցին, ու չէ թէ միայն կեցած տեղերնին հաստատուն բռնեցին, այլ նաեւ արմատաց հրապարակը ու Սենթ Մարի եկեղեցին ալ առին, ու ժամը 1ին մինչեւ Ռանպլիոնոյ ըսուած փողոցը յառաջացած էին։ Հարիւր իրիկուան դէմ զօրքը սկսաւ յաղթել։ Ամէն 2ին Ռանթէոնը ապստամբներուն ձեռքէն առաւ, որոնք որ հանուելու զանուելով Իրար անց զարոցը յարիշտակած թաղած էին, ու մէկ 14 տարուան արիկայ տղու մը վրայէն 10,000 ֆրանք գտնուեցաւ, որ նոյն գաղտնիքն գուշած առած էր։ Իրիկուան ժամը 7ին շատ մներ ու պատաներ մեխիր գառնալէն, փարիզի փողոցներու ոսկիներու ըլլալն եղաբ, կրակը զարնեցաւ։ Մէրիկա շարագործները շատ տեղերէն նա քաշուած էին։ բայց գիւ Սէն Սեբերին եկեղեցին, Օգէլ Ցիէս, Սենդ Անդուան ապստարձանը, Ս. Ցակոբայ ու Սէն Մարտաց ապստարձաններուն բարձր տեղուանքը իրենց ձեռքն էին։

25 Յունիսի։ Ապառանց ժամը 9ին նորէն սկսան թնդանօթները կրակ տալ։ երկու կողմանէ ալ անխնայ օտար թիւնուոյ պէս իրար կը ջարդէին։ Կառավարութիւնը ապստամբներուն դէմ պատերազմի սրինք հրատարակած էր, ու ով որ ձեռքը կ՚անցնէր՝ կը մեռցնէր, նոյն օրէնքը ապստամբներն ալ հասարակաց տարանքներուն դէմ հրատարակեցին, եւ այսպէս ձեռքերնին իյնողները կը սպաննէին։ Ինչ զարհուրելի տեսարան։ Մարդուն սիրտը ջարքաշեր մնալուման սարսափելի։ Գաղլենեաք նորէն ժամ մը միջոց տուաւ մնացեալներու, բայց փոխ տեղ։ կէսօրէն ետքը ժամը մէկին նորէն սկսաւ թնդանօթներուն կրակը։ Ապստամբներուն գլխաւոր կառավարութիւնը շարժական ապդպին պահապաններուն դէմ էր, զորոնք իրենց մատնիչը կը կանչէին, որովհետեւ յառաջագոյն այնպէս կը կարծէին որ ասոնք իրենց կողմը պիտ՚որ ելլան։ Այս շարժականներէն միայն 24ին իրիկունը 1000 հոգի մեռած կամ վիրաւորած էր։ ազգային պահապաններէն 200 մեռած, 200 ալ վիրաւորած էր։ Պատերազմական զօրաց 24երորդ գնդէն ասանին մէկը մեռած է։ Զօրավարներէն ալ մեռնողներն ու վիրաւորածները շատ են, որոնք որ նաեւ ազգային ժողովին անդամներն էին։ Նորոյ մեռածներուն թիւը զեռ ստիպողութիւն, 5000 հոգւոյ չափ մեռած ու վիրաւորած կը համարուի։ Ապստամբներուն կողմանէ մեռնողներն ալ շատ եղած պիտի ըլլան, որովհետեւ Սէն Սեբերին եկեղեցին ու Ռանթէոն իրենց դիակներուն լեցուած է։ Այսօր իրիկուան դէմ ապրստամբները սկսան յաղթել։ Ազգապարարէն հեռագիրը 27ին իրիկուան ժամը 3½ին կը ծանուցանէ որ 26ին փարիզ հասարակաց թիւնուոյ կողմը յաղթեր ու կոիւը դադրեր է։

Փարիզէն վերջին լուրերը գարձեալ կը հաստատեն, որ ամենայն ինչ հանգարտեր է, եւ գաւառներուն զօրավարը ազգային ժողովին դահերեցին տմանակ մը գրելով ծանուցեր է, որ խաղաղութիւնը կատարեալ տեղը դարձեր պէս՝ իր զօրաքոյ կարգի իշխանութիւնը դարձեալ ժողովին ձեռքը պիտ՚որ յանձնէ։ — Լսուեր է նաեւ թէ կ՚ինամցուի որ ասոնց կուռքին առնին կարծուածէն շատ աւելի արիւն թափուեր է։ 150 հոգի անհետացեալ շարժականներն ազգային պահապաններուն վաշտի մը՝ միայն 7 հոգի մեռցեր է։ Սենդ Անդուան արուարձանին շատ տներն այրեր, շատերն ալ կործաներ են։

Կարծուիր իշխանութիւնը մասնաւոր զրաղմամբ մը 12 լրագիր զադրեցուցեր է, որոնք են Տրոյգրաֆիէն կամ Բասսալ (Presse), Ազգային ժողով, Ազատութիւն, Նոսրոյենեան, Հասարակապետական Նապոլէոն, Հայր Տիշէն, եւ այլն։ որոնք գրդիչ ոճ մ՚ունէին։ — Վոլվէքին նիստերը առ ժամն գադրած են։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

ՖՐԱՆԿՖՈՒՐԹ, 20 Յունիսի։ Ազգային ժողովքին մէջ քանի մը օր է որ Պերմանական դաշնակցութեան մասնաւոր իշխանութիւն մը գնելու համար կը խորհին, բայց դեռ բան մը չկրցան որոշել։ Մանք կ՚ուզեն որ երեք իշխան գրուի, ոմանք չեն ուզեր իշխանները իրենց հրամայող ունենալ, հապա կ՚ուզեն որ ժողովրդեան մէջէն ընտրեն։ շատերը երեք հոգւոյ վրայ գոհ չեն, հապա մէկ իշխան կ՚ուզեն, բայց ասոնք ալ որ թագաւորութենէ պիտ՚որ առնուի՝ մէջերնին միտքան չեն։ մէկը ասիկ կ՚ըսէ, մէկալը ուրիշ բան մը կ՚առաջարկէ, երրորդ մ՚ալ երկուքին ըսածին դէմ կը գնէ, ուրիշ բան մը կ՚ուզարկէ, եւ այսպէս յաւալ կ՚երթան։ Այս անմիտ առաջարկութիւններուն մէջ գլխաւորները երկուք են, ոմանք կ՚ուզեն որ դաշնակցութեան դիւանագիտութիւնը Պրուսիայի թագին հետ միանայ, ոմանք ալ ետեւէն կ՚կենան որ Յոհանեան արքիդուքսը Աւստրիայի կայսեր հօրեղբայրը դրուի։ եւ ասոնց կարծիքը հիմակու հիմա ամենէն զօրաւորն է։

ՊԵՐԼԻՆ։ Միւնհենի մէջ նստող Սարդինիայի դեսպանը Պարոյս Ազբերդին Բեաբիերա ըրած յաղթութիւնը հանու խնդրք մը կ՚ուզէր տալ։ Բայց ժողովուրդը ոչ երբեւ ասոնց խնդրքը մերժեց, գնաց դեսպանատան առջեւը կատաղաց եղած շատութիւնն մ՚ըլլաւ, ու պատուհաններուն ապակիները կոտրտեց, եւ այսպէս խնդրքը լմընցաւ։

ՍԻՊԻԼԻԱ ՈՒ ՆԷԱՊՈԼԻՍ

ԼՈՒԼԷՐՄՈՕ, 12 Յունիսի։ Իսպրկդանոցը որոշակի Սիկիլիայի թագաւոր մը ընտրելու համար հինգ հոգի առաջարկեց։ Ա. Յարդինիայի թագաւորին որդւոյը մէկը, Բ. Պոսանայի դքսին որդւոյը մէկը, Գ. Լուգովիկոս Նաբոլէոն, Դ. Քանինգի իշխանը, Ե. Պոհանեմ իշխանը։ Կը կարծուի որ Անգղիա ու Գաղղիա Սիկիլիայի անկախութիւնը պիտ՚որ ընդունին, միայն թէ Գաղղիա պայման մը պիտի դնէ որ նոր ընտրուած թագաւորը Խուալցի պէտք է որ ըլլայ։

— Վենեսպոլիս, 13 Յունիսի։ Լիգոյի ժողովքը Նունդիանդէ զրաւեալներն առաջնորդութեամբը, ցամաք եղած թագաւորական զրքերը երկու անգամ Սիկիլիացիներէն յաղթուեցան։ Մեծ ճիգ կատարեալ ապստամբներ մէջ է, իսկ զօրքը բերդերուն մէջ քաշուած կեցած է։ Սիկիլիայէն Դանդոլֆիա ցամաք եղած են։ Այս գաւառ ապստամբներուն կողմն է։ Ընդհանրապէս գաւառն ալ ապստամբելու վրայ է։

ՀՈՌՈՄԱՅԻ ՏԷՐՈՒԹԻՆ

ՀՌՈՄ, 26 Յունիսի։ Ամբոխի որ պաշտօնեաները որոշեցին որ Վիլենցոյէն գուրս հանուած 10,000 զինուորները՝, կէս մը հա, կէս մ՚ալ ճենովայի գաւառին քանի մը քաղաքներուն մէջ պահապան զրուին, որպէս զի հոնտեղ գտնուած զօրքը նոյնէն Վենետիկի գաւառը մնայ ու պատերազմի։ Այս բանիս համար կարծուիր Ազբերդին հետ պիտի խօսուի։

ՍԱՐԴԻՆԻԱ

ԳԱԳԼԻԱՐԻ, 19 Յունիսի։ Վերջերս քանի մը օր է որ մեծ խռովութեան մէջ է, ու կը կարծուի որ յետադարձ (rétrograde) կողմը աս ընդհանուր շարժումը իր օրէնքն հանար պիտ՚որ գործածէ։ Փողոցներուն մէջ կը պատան կը կանչեն թէ ժողովրդական երեսփոխանները շափիլներն չեն պահած, իրենց արուած իշխանութենէն ուրիշ գործած են։ Դատարանները պատրաստ են ասոր դէմ բողոքելու, ուրիշ որ հարկաւոր ըլլայ նաեւ ապստամբութենէն ազատելու։ Հիմակու հիմա հանրաւոր ասորպրարութիւններով ոլորտաղիր մը տուին։ Ազգային պահապաններուն մեծ մասը ասոնց կողմն է։

ՀԵԼԼԻՆԻՏԻԱ ԿԱՄ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

Լսեմ մը ժամանակ է որ նոյն իսկ Ելլինատանեանները մէջ գժտութիւններ երեւցեր, Օլսենապէն դահերեցը՝ Ազատասէրներուն ախոյեանը իրեւ գանդաղ ու ազատութեան եռեւեռն չինող վար ձգած ու անոր տեղ Գունք անունով մէկը գահերէց դրած էին։ Իր դիւաւոր թշնամիներն էին Ադէմիդիսի ու Տրիչի։ մինչեւ հիմա դեռ մեջերնին նոյն հակառակութիւնը կը տեւէ։ Օլսենապէն ու իր կողմակիցները՝ իրեւ Հակառակադարձ (Réactionaire) ու իշխանութեան դերի, Տրիչի ու իրենները՝ իրեւ ազատ տերութիւնոյ կողմնակից, հասարակական ու ազատամիտ կը հրատարակուին։

— Լուցեռն նահանգին մէջ վանքերը վերցնելու համար արուած հրովարտակը 11,190 քուէի դէմ 15,759 քուէով ընդունուած էր։ հիմա ասոնց 11,190 ձայնով՝ քիչուոր կողմն նոյն հրովարտակին դէմ՝ տրիվէտ (Veto) կը դնէ, ու ասիկա կառավարութեան ակարութիւն ու յաղթութիւն մը կը համարուի։

— Պեռն, 16 Յունիսի։ Լրբեկ լուր մը տարածուեցաւ, որ Աւստրիացիք Պրաւաբենոդէն նահանգին մէջ մնած բլլան։ Բան իրը աս էր։ Պրաւաբենոդենի կառավարութիւնը Պեռն գրած էր որ 11ին Ազբերդոյ ըսուած տեղը Աւստրիացւոյ ու Իտալացւոյ մէջ կռիւ մը եղած ու Լոմբարդացիք յաղթած բլլան, ասով ան ձայնը եղաւ որ Աւստրիացիք զինքնք Հելվետիոս մնած են։

ՎԱԼԱՔԻԱ

ԲՐՈՒՔՍԵԼ պաշտօնական Մայիսի 29ին հրատարակեցան որ մայրաքաղաքին (Պրքսելի) գաւառապետարանը Յունիսի 1ին սկսած մինչեւ այնոր հրամայելէ, վաճառականութեան ու յանցաւորաց գատերէն ուրիշ դատ չտեսնայ, վասն զի մարդասպանը քանի մը սրէ ի վեր սատկացած է քաղաքին մէջ։ Որովհետեւ փարձը կը ստիպեցնէ որ աս հիւանդութիւնը զայ անելոյ մէջ գտնուած բարձրութեան վրայ առելի յաճախ կը տարածուի, եւ անոր հակառակ առանձին մարդկանց վրայ ընկնելու այնպէս սաստիկ իր ազդեցութիւնն ընել, աս պատճառաւ կատարեալ թիւնուոյ տարածուելու աս միջոցս ի գործ դնելու։ — Հիւանդութիւնը այնպէս զարհուրելի չէ ինչպէս շատերը կ՚երեւակայեն, ինչու որ երեք մեռածներուն բարձրագոյն թիւը առնելու ըլլանք, կը գտնենք որ Մայիսի 30ին Պրքսելի 120,000 բնակիչներուն մէջէն՝ 116 հոգի նոր հիւանդացած ու ասոնցմէ 25ը մեռած են, իսկ երեկուան օրս 161 հոգի նոր հիւանդացած ու 23 ալ մեռնող եղեր են, որոնք հաստատուն ցոյց է թէ հիւանդութիւնը այնպէս վատակար չէ ինչպէս որ կը կարծուի, եւ թէ բժշկական օգնութիւնները կրնան մեծ յաջողութեամբ դիմացն ունենալ։ — Յունիսի 7ին Պրքսելէն եկած լուրերէն կ՚իմանանք որ մարձայրդը դեռ նոյն ասատկութեան մէջ կը շարունակէ։ Մէն օր 200 հոգիին աւելի կը հիւանդանան, որոնցմէ 30 — 40 հոգի կը մեռնին։

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՎԱԼԵՐԻ ՀԱՆԵԼՈՒ ԱՐՈՒԵՍՑԱԿԱՆ ՓՈՒՐ

Ասուս հանկրթեն արուեստով վառեակ (ֆիլֆ) հանելը ի սկզբան՝ միոյն Եղիպտոս կը գործածուէր։ ուրացեալ ալ առ բանս մէջերնին գաղտնի պահելով չէին յայտներ։ Լուրոպա թէպէտ արուեստով հանկրթեն վառեակ հանելու համար քանի մը շինուածներ կային, բայց հազիւ թող կը տուէր որ մարդ ներս մտնէ, իսկ անոնց ներքին կազմութիւնը ուզողն ցուցընելն ու հանկրթեն ինչ կերպով վառեակ հանուիլը հարցնողին մեկնելը՝ շատ քիչ պատահած բան է։ Մասերս Պերլին Նէրիպուացւոյ կերպով շինուած արուեստական փուռ մը գուրս ելաւ, որուն մէջ ամէն տեսակ հանկրթեն կրնայ դրուիլ ու ձագ հանուիլ։ աս փուռն մէջ մինակ մէկ սենեակն 10,000 հանկրթեն կրնայ մտնել։ Հիմա աս գիւրաց ամենուն ծանօթ եղաւ։ Շատոնց է որ բնախօսները՝ հանկրթները պրտի պարզ գործիքներու միջնորդութեամբ տարբերելով մէջէն վառեակ կը հանեն։ Հանկրթները կուած տիպ (ՐԷՆԷ ԷՏ-ԴՈՒՇ) մէջ դրած, ան ալ ջրի մէջ, ուստեղակ կը բերեն վառած ոսկեայ կրակի տակ կը խարեն։ Ջուրը ոնոր հատար է որ տարբերութիւնը դիւրաւ հաղորդուի եւ ամէն կողմ հաւասար տարածուի։ Տարբերութիւնը Ռէամիւրի 28 — 30 աստիճան հասնելու է։ — Հանկրթի գիրացիներն ալ աս գիտուր գիտեն։ Ասանք ձմեռը տարբերուած խրեր մէջ հանկրթեն վառեակ կը հանեն, ասոնցմէ ալ հաւ ծախողները կը դնեն կը մեծցնեն ու ուղղ գնով Համբուրկի ու Պերլինի մէջ կը ծախեն։ Փարիզ ալ հանկրթ թխելու քանի մը փուռ կայ,

Լ։ — Արդարև է որ Ռուսաստանի ներսում ոչ մի ուժ չի կարող ոչնչացնել Հայաստանի գոյությունը։ Ինչպես ասացինք, ինչպես գրեցինք, ինչպես գրում ենք։ Ինչպես գրում ենք, ինչպես գրեցինք։